

Zooma in på **Samhällslära 7–9**

Tina Ehnström-Backas ● Hanna Enqvist ●
Marianne Stubbe

Innehåll

A

Till läsaren8

Samhället och jag..... 10

1. Vad är samhällslära?	12
2. Hur styrs ett land?	14
3. Vad är demokrati?.....	18
Demokrati som ett sätt att styra ett land.....	18
Diktatur är motsatsen till demokrati	20
Demokrati som ett sätt att leva tillsammans.....	23
4. Minoriteter i Finland	25
Finlandssvenskar	25
Samer	28
Romer.....	30
5. Ingen får bli diskriminerad	32
Sexuell läggning	34
Funktionsvariation	35
6. Rättigheter och skyldigheter för finländska medborgare.....	36

B

Familjen och jag44

7. Vad är en familj?.....	46
Att bo tillsammans utan att vara gifta.....	48
8. Förlovning och äktenskap	49
Skilsmässa	52
9. Arv och testamente.....	56
Vem ärver?.....	57
10. Att få barn.....	61
Vad kan en person heta?.....	62
Barn har många rättigheter	63
11. Finland är en välfärdsstat.....	65
Välfärdsstaten betalas med skattemedel	67
12. Ut i arbetslivet.....	70
Ett arbetsavtal är en överenskommelse mellan arbetstagaren och arbetsgivaren.....	72
Lagar i arbetslivet.....	74
13. Vad händer om du blir arbetslös eller sjuk?	78

C

Staten och kommunen84

14. Att påverka.....	86
Partier och medborgarorganisationer ...	89
Politiska val i Finland	92
Kandidaterna vill få folk att rösta på deras parti	92
Valen kan vara direkta eller indirekta ...	96
15. Finland indelas i kommuner	98
Hur får kommunerna pengar?.....	99
Vem bestämmer i kommunen?.....	101
Välfärdsområdet tar hand om hälsovården	105
16. Makten i staten.....	108
Finlands riksdag är landets högsta beslutande organ	109
Riksdagen håller plenum, jobbar i riksdagsgrupper och i utskott	110
Riksdagen har många uppgifter	113
Finlands regering.....	115
Republikens president	117
17. Mediernas makt	121
18. Finland och Europeiska unionen	125
EU-domstolen.....	128
Europeiska rådet.....	128
Fri rörlighet och god ekonomi är viktiga frågor för EU	128
Hur påverkar EU ditt liv?	129
Det finns också kritik mot EU	131

D

Samhället ska vara tryggt..... 134

19. Vad är ett brott?	136
Mobbning är ett brott	139
20. Från brott till straff.....	141
I domstolen	143
21. Domstolen bestämmer straffet	147
Det finns flera olika domstolar i Finland	151
22. Vem ansvarar för säkerheten i Finland?	154
Polisen.....	155
Räddningsväsendet.....	157
Gränsbevakningen	159
Tullen.....	159
Finlands försvarsmakt	160
Finland och NATO	162
Surfa tryggt på internet	163
AI kan göra så att maskiner kan lära sig	164
23. FN:s konventioner om mänskliga rättigheter	166
Människor flyr och flyttar	169
24. Terrorism	171

E

Ekonomi..... 174

25. Vad är ekonomi?	176
Med pengar kan vi betala och mäta värde på saker.....	176
Förändringar i pengarnas värde	178
Det ekonomiska kretsloppet	180
Bruttonationalprodukt.....	182
26. Produktion och konsumtion.....	184
Företagen skapar arbete	185
Kunderna konsumerar	188
Hållbar ekonomi	191
Ekonomiska konjunkturer.....	194
27. Privatekonomi	198
Planera din ekonomi.....	199
Att låna pengar	201
Olika sätt att spara och investera pengar	204
28. Köpa eller hyra bostad	208
Att köpa bostad	211

Till läsaren

Denna bok är till för dig som läser samhällslära i årskurs 7–9.

Boken är skriven på lätt svenska.

Det betyder att texten är skriven så att den ska vara lätt att läsa och lätt att förstå.

Boken har många fotografier och ritade bilder som hjälper dig att förstå texten bättre.

Varje avsnitt börjar med ett **inledningsuppslag** där den första sidan består av **bilder** som beskriver avsnittets teman. Studera bilderna och diskutera med dina kompisar vad du tror att kapitlet kommer att handla om.

På uppslagets andra sida berättar **ingressen** vad avsnittet handlar om.

Under ingressen finns en fråga där vi frågar **vad du vet om** ett av avsnittets teman redan innan du börjat läsa texten. Spara dina anteckningar så att du kan se om din uppfattning ändrat när du läst hela avsnittet.

innehåller många begrepp viktiga för hela innehållet. skrivna **med fet stil**.

Inledningsbild.

Ingressen och Vad vet du om.

an ordna ett fredligt möte eller för att **demonstrera**, alltså säga eller protestera mot något i sam

Begreppen med fet stil.

I boken finns **faktarutor**.

I de rutorna finns mera detaljerad information om något tema från kapitlet.

Du kan också läsa i den samhällslärobok som annars används i klassen.

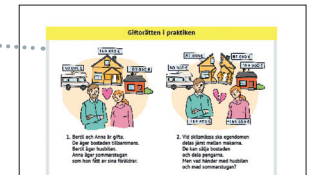
I slutet av varje kapitel finns **uppgifter** som handlar om det senaste kapitlet. Den första uppgiften repeterar viktiga begrepp från kapitlet. I slutet av avsnittet finns ett **uppslag med uppgifter** som berör hela avsnittet.

I den första uppgiften ska du gå tillbaka till inledningssidorna. Du ska svara på en fråga som hör ihop med bilderna och med det du lärt dig i kapitlet. Du ska också titta på bilderna och repetera vad kapitlet handlade om genom att ställa en fråga om varje bild.

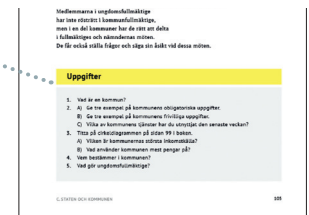
På uppgiftsuppslaget finns tre slags uppgifter. En del är sådana att du hittar svaret direkt i texten. För andra uppgifter behöver du tänka efter lite mer och kanske använda dig av sådant som du lärt dig i andra ämnen.

Vi hoppas att du har nytta av informationen i denna bok.

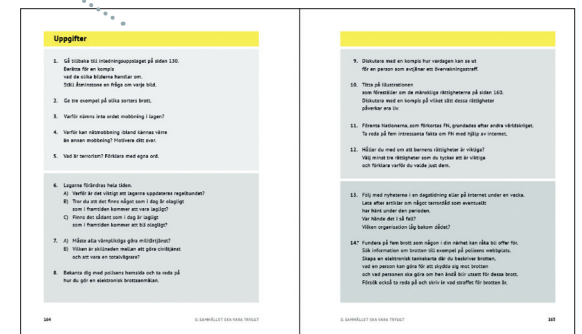
Författarna

Faktaruta.

Uppgifter i slutet av varje kapitel.

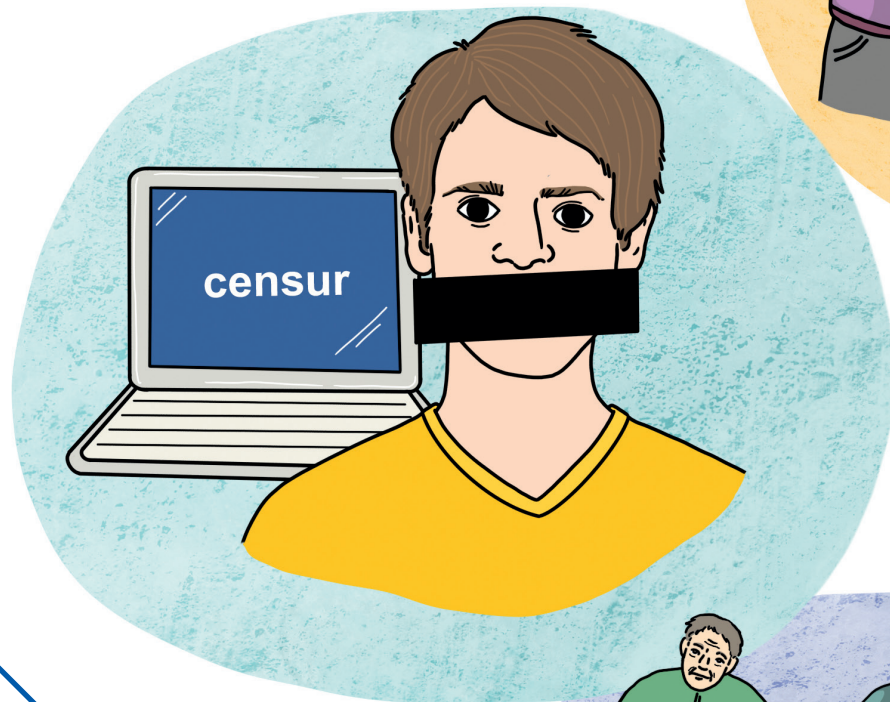
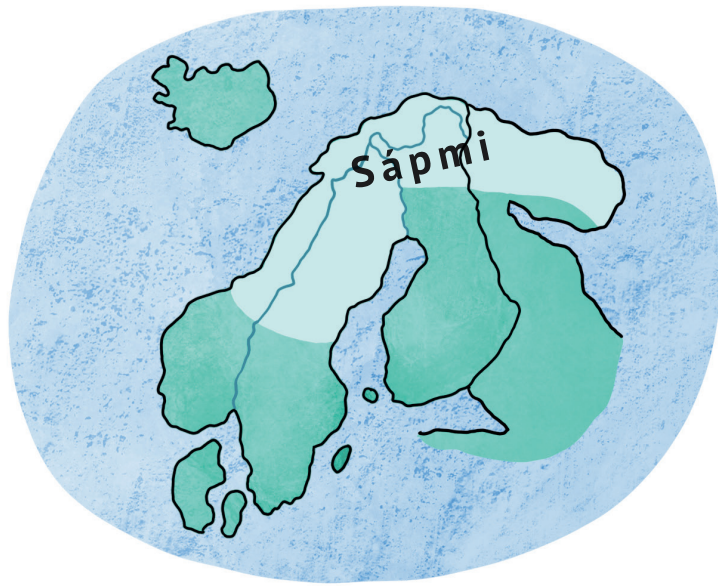
Uppslag med uppgifter i slutet av varje avsnitt.

Material för läraren:
www.oph.fi/sv/
[zooma-in-pa-samhallslara-7-9](#)

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

OPPIMATERIAALIT
LÄROMEDEL

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

OPPIMATERIAALIT
LÄROMEDEL

A

Samhället och jag

Vad innebär det att Finland är en demokrati?

I det här avsnittet får du läsa om
olika sätt att styra ett land.

Du får också bekanta dig med Finlands minoriteter.

Vad vet du om
demokrati och diktatur?

- Gör en lista över länder som du tror är demokratier och en annan lista över länder som du tror är diktaturer.
- Diskutera dina listor med en kompis.
- Spara eller ta en bild av dina listor så att du kan kolla om du tycker likadant när du läst hela avsnittet.

1. Vad är samhällslära?

Vårt **samhälle** är ett resultat av vår historia.

På historiektionerna lär vi oss om det som redan har hänt men i ämnet samhällslära lär vi oss om hur Finland och världen fungerar i dag.

Vi använder ordet samhälle i olika sammanhang, men oftast avser vi en grupp människor och den omgivning de bor i.

När vi pratar om det finländska samhället menar vi alltså Finland och alla människor som bor i landet. Det är vi som är samhället.

Det finns många olika typer av samhällen.

Vi kan till exempel tala om **informationssamhälle** och **rättssamhälle**.

Informationssamhälle betyder att vi kan sprida information enkelt och fritt med hjälp av internet, sociala medier, tv och tidningar.

I ett rättssamhälle är lagen lika för alla och där finns domstolar som avgör om någon är skyldig eller oskyldig.

Alla människor i det finländska rättssamhället måste följa lagen.

Det måste också de som bestämmer i landet.

Alla samhällen har regler, som inverkar på människors dagliga liv.

Olika samhällen kan ha olika regler.

En sak som är okej att göra i ett samhälle kan vara helt otänkbart i ett annat samhälle.

Sådant kan vara till exempel att spotta på gatan,

att rapa vid matbordet eller att klä sig i kort kjol eller shorts.

Reglerna kan vara lagar eller så kallade oskrivna regler,

normer och levnadsregler för hur vi ska uppföra oss.

Regel att stå snällt och lydigt i kö är en oskriven regel,

lagar är skrivna regler som vi alla måste följa.

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

När vi lär oss hur samhället fungerar är det lättare att vara med och påverka samhället.

Då vet vi att vi har rätt att rösta i allmänna val.

Vi vet att vi kan ordna ett fredligt möte eller ansöka om lov för att **demonstrera**, alltså samla människor för att ändra eller protestera mot något i samhället.

Det är vanligt med demonstrationer utanför riksdagshuset i Helsingfors.

Uppgifter

1. Förklara begreppen samhälle, informationssamhälle, norm och demonstrera.
2. Vilken är skillnaden mellan historia och samhällslära?
3. Vad är en oskriven regel? Ge ett exempel.
4. Varför är det viktigt att vi lär oss om hur samhället fungerar?

Uppgifter

1. Gå tillbaka till inledningsuppslaget på sidan 10.
Berätta för en kompis
vad de olika bilderna handlar om.
Ställ åtminstone en fråga om varje bild.
2. Vad kännetecknar ett demokratiskt land?
Ge minst tre exempel.
3. Titta på bilden på sidan 13.
Fundera på vilka olika roller personerna som syns på bilden har.

A

4. Titta på bilden på vägskyltarna på sidan 15.
Ta reda på varför språket överst på skyltarna varierar.
5. Titta på den samiska flaggan på sidan 28
och använd internet för att ta reda på vad den symboliserar.
6. Vad är en suverän stat?
Ge ett exempel på en suverän stat.
Kommer du på en stat som inte är en suverän stat?
7. Tycker du att vi har demokrati i skolan?
Motivera ditt svar.

B

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

8. Stafettkarnevalen är ett stort finlandssvenskt evenemang.
Använd internet och gör en tankekarta över stafettkarnevalen.
9. Ta reda på om det finns några rättigheter eller skyldigheter
som endast gäller finländska medborgare.
Använd gärna internet.
10. Gå in på diskrimineringsombudsmannens webbplats och ta reda på
skillnaden mellan diskriminering och dåligt bemötande.
Ta också reda på vad du kan göra
om du upplever att du har blivit diskriminerad.
11. Ta reda på några länder där det fortfarande är straffbart
att öppet visa att man är homosexuell.
Hur straffas människorna där?
Använd internet och nyhetsmedia.
Framställ det du kommer fram till som en kartbild.
12. Bekanta dig med The Economist's demokratiindex.
Välj sedan ett av alternativen här under:

Alternativ 1.
Välj en stat som är en diktatur och ta reda på fakta om staten.
Gör en reklamfilm eller trailer om staten
där du lyfter fram på vilka sätt
staten bryter mot kriterierna för demokrati.

Alternativ 2.
Välj en demokratisk stat och ta reda på fakta om staten.
Gör en reklamfilm eller trailer om varför staten
är en bra demokrati och det bästa stället att bo på.

C